

40
Diff. 3556. (26.)

DISSERTATIO INAUGURALIS IURIDICA
DE
PRAXI IUDICIORVM ERRONEA
ET
COMMVNIBVS ERRORIBVS
TVM GENERATIM TVM
SPECIATIM

QVAM
AVCTORITATE ILLVSTRIS ICTORVM
ORDINIS

PRO LICENTIA SVMMOS IN VTROQVE IVRE
HONORES CAPESSENDI
IN ACADEMIA GEORGIA AVGVSTA
PVBLICE DEFENDET

IOHANN DANIEL VON DEN STEENHOFF

HAMBVRGENSIS.

DIE 27. IANVARII. A. MDCCLI.

GOTTINGAE
TYPIS IO. FRID. HAGERI.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

PHYSICS

EXPERIMENTAL

PHYSICS

PHYSICS

PHYSICS

PHYSICS

PHYSICS

PHYSICS

PHYSICS

PHYSICS

PHYSICS

PHYSICS

VIRIS
PERILLVSTTRIBVS MAGNIFICIS AMPLISSIMIS
PRAENOBILISSIMIS
CONSVLIBVS
SYNDICIS
SENATORIBVS
ARCHIVARIO PROTONOTARIO
SECRETARIIS
REIPVBLICAE HAMBVRGENSIS PATRIBVS
AC PRIMORIBVS
IVRIS AC IVSTITIAE STATORIBVS
INTEGERRIMIS STRENVISSIMIS
MV SARVM FAVTORIBVS ET PATRONIS
PROPENSISSIMIS
DOMINIS SVIS GRATIOSISSIMIS
SVMMOQVE PIETATIS ATQVE HONORIS
CVLTV DEVERANDIS.

PERENNEM FELICITATEM
CONSILIORVMQVE ET CVRARVM SALVBERRIMARVM
SVCCESSVS PROSPERRIMOS
PIE PRECATVS
DISSERTATIONEM HANC INAVGVRALEM
SVMMA QVA DECET ANIMI SVBMISSIONE
ET OBSERVANTIA

D. D. D.

AVCTOR.

IOHANN DANIEL VON DEN STEENHOFF.

Q. D. B. V.

DISSERTATIO INAUGURALIS IURIDICA.

DE

PRAXI IUDICIORVM ERRONEA,

ET

COMMVNIBVS ERRORIBVS.

TAM GENERATIM QVAM SPECIATIM.

PROOEMIUM.

Specimen aliquod studiorum
meorum, quae per tres an-
nos & quod excurrit in dua-
bus celeberrimis academiis,
Lipsiensi videlicet & Gottingensi, prosecutus
sum, iam edituro, inter varia argumenta,
quae mihi occurrerunt, hoc potissimum,
A quod

quod iam pro viribus pertractare paucis apud
animum constitui, maxime arrisit, ex hoc
praesertim fundamento, quod, si quid certi
& neruum probandi in se continentis pro-
tulero, maxima exinde utilitas sperari possit,
cum in tanto Doctorum dissensu caeteroquin
vix sciamus, in cuius partes abire, quidque
in tanta incertitudine pro vero accipere de-
beamus. Summi enim ab utraque parte
stant Viri, qui tantam Iurisprudentiae glo-
riam consecuti sunt, ut ab eorum ore in fe-
rendis sententiis, tanquam ab oraculis, pen-
dere vix quisquam sibi dedecori ducat. Quis
STRYCKIVM, LEYSERVUM, ZIEGLERVUM,
quis praeclara nomina GRIBNERI, ENGEL-
BRECHTI & PVFENDORFII non summa
cum veneratione in memoriam sibi reuo-
cat? Et tamen hi Seuiri Celebratissimi, quod
ad praeceos auctoritatem attinet, adeo di-
ver-

versas foveant sententias, ut tres priores maximam, posteriores minimam, immo nullam plane ei tribuant. STRYCKIUS cum quadam veritatis specie distinguit, utrum Doctores communem opinionem simpliciter urgeant, an probent, eam in iudiciis communiter receptam esse. Priori casu dicit, tantum roboris habere communem opinionem, quantum roboris habent rationes pro ea adductae; posteriori casu vero consuetudinis vim habere, non quia communis opinio, sed quia in iudiciis sit recepta & sententiae secundum eam conceptae (a). Eodem modo ZIEGLERUS vim consuetudinis tribuit pluribus sententiis receptis, adeo ut difficile existimet iudici ab illis recedere (b). Ita etiam LEYSERUS existimat, a praeiudiciis

A 2 maio-

(a) *Vsu moderno. tit. de legibus. §. 13.*

(b) in tractatu de *iur. maiestat*, lib. 1. cap. 6. §. 9.

maiorum haud recedendum esse in causis, quae adeo dubiae sunt, vt pro quauis earum haud leuia argumenta produci possint: (c) quam suam sententiam responso ICtorum Helmstadiensium, qui testamentum, parentis inter liberos coram duobus testibus conditum, in quo extraneo fideicommissum relictum est, sustinuerunt, firmare studet. Nec minus BRUNNEMANNVS, (d) magni sane nominis vir, putat obseruantias plenissimam iuris vim habere, etiamsi scripto iuri, aut rationi & genuinae interpretationi legum haud conueniant. Sed contrariam sententiam defendit GRIBNERVS, de tribus illis iurisprudenciae forensis epochis, glossatorum videlicet, sententiarum communium, & obseruantiarum collegiorum iuridicorum

(c) in *Meditationum* ad ff. Specimine 9. meditatione 5. & 6.

(d) ad legem 23. ff. de legibus.

corum pereleganter ac satis facete differens, (e) qui contendit, frustra aliquod pretium obseruantis statui, & eam, quae iuris auctoritatem illis tribuit, opinionem, rationi, legibus, vtilitati publicae & principum in primis iuribus ac legislatoriae potestati prorsus repugnare. Immo & in iis casibus, vbi quaestio controuersa & dubia occurrit, nulla lege definita, & quae in vtramque partem disceptatur, nullam obseruantiae tribuit auctoritatem, sed aut ad rationes iuris & argumenta legum recurrendum asserit, aut si argumenta in vtramque partem aequalia afferantur, & legislatoris voluntas adeo dubia sit, vt, quae opinio alteri praeferri debeat, omnino non liqueat, Principem adeundum ducit, vt authentica interpretatione dubium hocce tollat. Idem hoc vrget quoque Cele-

A 3

berri-

(e) in Dissertat. de *Obseruantis Collegiorum Iuridicorum*.

berrimus ENGELBRECHT (f), qui satis prolixè demonstrat, opiniones communes & praeiudicia Collegiorum iuridicorum contra ius scriptum non valere, quoniam huic contrarias leges condere priuatorum potestatem egrediatur. Non absimili ratione Illustris PVFENDORFIUS (g) referentem & iudicem opiniones Doctorum, nisi clavis legum verbis vel argumentis & rationibus fulciantur, non sequi, sed potius suam sententiam ex legibus ipsis earumque rationibus defendere studere debere asserit. Hisce adstipulatur Beatus BOEHMERVS, qui Schlendrianismum vocat strepitum illum forensem, in quo practici plurimi vnicum solatium ponunt, cuius fundamentum non est, nisi observantiae, de-

(f) in *Examine distinctionis vulgaris inter theoriam seu punctum iuris & hodiernam praxin.*

(g) in introductione in *processum civilem* Parte 3. cap. 22. §. 15. sq.

decisiones & iudicata collegiorum iuridicorum. Hunc non sine iure tyrannidem & barbariem forensensem vocat, quae Iurisprudentiam in Germania lacerauerit, corruperit atque ad irrationabilem & male cohaerentem molem reduxerit (h). Facili negotio perspicis, B. L. laudatos Illustres Viros praxin iudiciale, quae cum legibus & rationibus earum consentit, non carpere, quippe quae suum valorem omnino retinet, non quidem qua praxis, sed quatenus iustam legum ad facta applicationem continet, sed eam tantum praxis speciem reprobare, quae genuino fundamento iuris destituta non nisi communibus Doctorum opinionibus, iudiciorumque praeiudiciis nititur, atque hinc erronea optimo iure vocatur. Quamvis vero haec sententia non tantum sanae rationi, sed

(h) in Dissert. de iniusta theoriae & praxeos oppositione §. 9.

sed legibus etiam ad amussim conformis sit, & contraria iisdem cum maximo boni publici detrimento aduersetur, mirum tamen est, vti quotidiana experientia loquitur, eam multis in iudiciis atque plurimis in casibus usu fori non seruari. Et cum, ex quo animum ad Iurisprudentiam appuli, probe cognouerim, quantum illius, immo reipublicae interfit, vt praxis erronea & communes errores a vera legum obseruantia discernantur; operae pretium me facturum credidi, si argumentum hoc tractandum sumerem, & adductis quibusdam exemplis ostenderem, communes opiniones non raro communes errores esse. Equidem haud ignoro, numerum horum exemplorum maiorem esse, quam quem pagellae Dissertationi destinatae capere possunt. Sed in praesentiarum quaedam attulisse sufficiat: si Deus tem-

tempus & vires dederit, plura fortassis & pluribus exponam. Sed ne prooemium Dissertationis mole sua laborare videatur, ad ipsam thematis tractationem transeo.

§. I.

Quo penitus rem tractandam perspicere liceat, a remotioribus ea principiis mihi deducenda, iustaque serie, quae huc faciunt, enarranda videntur. Est videlicet finis reipublicae, non tantum externa, sed etiam interna eius securitas (i), pergrata omnibus atque exoptata. Si de mediis eam obtinendi quaerimus, potissimum hoc adest, ut suum cuique tribuatur (k); & cum experien-

(i) Conf. Celeberr. DARIUS in *Instit. iurispr. univers. Partis Special. Sect. 5. §. 664.*

(k) Celeb. DARIUS. l. c. §. 666.

rientia nos doceat, homines non raro contra hanc suam, quamvis naturalem, obligationem, adeoque contra finem reipublicae vnum alterum suo defraudare, necessarium est, vt vis externa accedat, qua cogantur, vt salubri huic legi naturali obedientiam praestent, quod ipsum imperanti cuiuslibet reipublicae curae cordique esse debet, & quod imperantes etiam per constitutionem iudiciorum intendunt (1).

§. 2.

In hisce iudiciis qui imperantis locum tenet, iudex scilicet, id potissime curans, vt cuique suum tribuatur in casu contro- verso, non tantum ipsum factum probe perspicere debet, sed regulas etiam, quae, quid in dato casu alter ab altero, tanquam

70

(1) Laudatus Auctor l. c. §. 724. sqq.

rō suum exigere queat, determinant: quae
 licet ope rationis tam ex natura humana in
 genere, quam in specie ex determinationibus
 ciuitatis, iisque indiuidualibus, cognosci que-
 ant, tamen ob defectum huius cognitionis
 apud plerosque obuium, ab imperante sub-
 ditis & in specie iudicibus praescriptae sunt
 (m), quae leges ciuiles vocantur & ratione
 originis in receptas & constitutas dispescun-
 tur (n).

§. 3.

Hae leges pro diuersitate promulgatio-
 nis in scriptas & non scriptas diuiduntur
 (o). Cuius facile patet, me hic vocem scri-

B 2

ptarum

(m) Idem. l. c. §. 671.

(n) Conf. HERMANNUS *Systema iuris. Prooemii* §. 1. seqq.

(o) LAVTERBACH in *Collegio theoretico-practico. tit. de legi-
bus*. §. 1. 2.

ptarum & non scriptarum legum non in sensu grammatico sumere, sed in sensu iuridico, ut scilicet scriptae leges mihi sint eae, quae expresse promulgatae sunt (p), non scriptae vero eae, quae per diuturnum usum (q) concurrente tacita principis voluntate invaluerunt, quas etiam consuetudinarias vocare solemus. Vtraque species iudici instar normae est in ferendis sententiis (r). Inculcat

(p) Scio, quosdam DD. cum WESENBECKIO hic scripturam requirere, sed contra technicum loquendi usum, qui tantummodo expressam promulgationem requirit. Prouocant quidem ad exemplum legum Romanarum, quas in tabulis publicis scriptura promulgatas dicunt. Sed haec promulgatio toto coelo a promulgatione, quam hodie dicimus, differt, cum non legem latam, sed rogandam, non obligationis sed deliberationis causa notam faceret. MANVTIVS de *legibus* pag. 839. Conf. etiam Illustris EVERHARDVS OTTO ad §. 10. *Instit. de iure nat. gent. & civ.*

(q) l. 2. C. *quae sit longa consuetudo.*

(r) HEINECCIUS ad ff. tit. de *legibus* §. 105. n. 9.

cat hoc Imperator IVSTINIANVS (s), dum, *imprimis*, inquit, *illud obseruare debet iudex, ne aliter iudicet, quam legibus, aut constitutionibus, aut moribus proditum est*; & ICTUS CALLISTRATVS (t), qui, Imperator SEVERVS, inquit, *rescripsit, in ambiguitatibus, quae ex legibus proficiscuntur, consuetudinem aut rerum perpetuo similiter iudicatarum auctoritatem vim legis obtinere debere*. Eadem ex ratione Imperator IVSTINIANVS praecipit (u), *vt non exemplis, sed legibus iudicetur, sancitque, omnes iudices veritatem & legum & iustitiae vestigia sequi debere*. Notandum vero, omnino iudicem sollicite dispicere debere, vtrum etiam illud, quod pro consuetudine accipit,

B 3

vere

(s) *princ. Instit. de officio iudicis.*

(t) l. 38. ff. *de legibus.*

(u) l. 13. C. *de sententiis & interlocutionibus.*

vere sit consuetudo talis, scilicet, quae tacita liberarum actionum norma obligatoria, seu lex non-scripta dici mereatur. Neque enim omnis regula, quam communiter observare solent, quaeque ideo "consuetudinis strictae sic dictae speciem mentitur, statim vera consuetudo hoc sensu est. Nam, ut recte monet CELSVS (v), *Quod non ratione introductum, sed errore primum, deinde consuetudine obtentum est, in aliis similibus non obtinet.* Dispiciendum itaque paullo accuratius, quaenam sit vera consuetudo. Veram consuetudinem illam dico, quae ea requisita habet, quae leges & ratio ad inducendam legem non-scriptam seu normam actionum obligatoriam tacita imperantis voluntate sub-

nixam

(v) l. 39. ff. de legibus.

nixam desiderant, videlicet quae sanae rationi conueniens est (x), quae inducitur actibus pluribus (y), vniformibus, continuis (z), ex opinione obligationis, & quidem per diuturnum temporis spatium susceptis (a), quae ideo vera Imperantis voluntate nititur, quam tacite non contradicendo declarauerit, cum actus hi ipsi innotuerint (b).

§. 4.

Leges scriptas iudici omnino normam esse, secundum quam controuersias partium diiudi-

(x) NOVELLA 134. cap. 1.

(y) l. 1. C. *quae sit longa consuetudo*.

(z) SCHILTER in *praxi iuris Romani*, Exercitatione 2. thesi 21.

(a) l. 3. C. *quae sit longa consuet.* l. 32. §. 1. l. 33. l. 35. ff. *de legibus*.

(b) Plura de hoc infra afferam, vbi conclusionibus, quae ex hisce modo dictis confici possent, obuiam ibo, ne falsi quid ex veris his praemissis eliciatur.

diiudicare debet, nemo hominum inficias ibit. Cum vero leges non semper sint adeo clarae ac perspicuae, ut statim, quid legislator velit, ex earum verbis appareat, iudicis autem officium sit, verum earum sensum sequi (c); de hoc maxime sollicitus esse debet. Ad eum autem obtinendum duplex illa interpretatio authentica videlicet & heterothenica seu doctrinalis facit. Posterior tamen tanto cautius examinanda, quanto magis constat, hos ita, alios alio modo, alios adhuc aliter, unam eandemque legem explicare, & exinde maximam iuris incertitudinem oriri. Quod si iam quaeritur, secundum quas regulas haec interpretatio examinanda sit, tenendum, sine dubio secundum sanam rationem & logicas interpretandi regulas, secundum-

(c) cit. l. 13. C. de sent. & interlocut.

cundum rationes legum & veram iuris analogiam. Si cum his consentiat, fides ei omnino habenda & adminiculum in diiudicandis rebus maxime salutare censenda est. Quod vero ad authenticam interpretationem attinet, ea certa & tuto sequenda est, modo certum sit, eam vere authenticam esse. Atque ad hoc in dato casu eo melius determinandum, species huius interpretationis probe discernendae sunt. Quando scilicet Imperans legem suam authentice interpretatur, ipse declarat, quaenam mens eius fuerit, seu quas notiones cum verbis legis connectere voluerit. Quod quidem, perinde ac alia voluntatis declaratio, vel expresse fieri potest, vel tacite. Si prius; *authenticam expressam* dicimus, vel *authenticam κατ'ἐξοχήν* sic dictam, quae omne dubium tollit. Sin poste-

C

rius

rius ; *authenticam tacitam*. Et cum voluntas imperantis obligatoria tacite declarata, consuetudinis vel usus nomine veniat, ratio in aprico est, cur, eandem etiam *vsualis* nomine insigniri, audiamus. Sed iam supra notauimus, non omnem usum vel consuetudinem late sic dictam tacitam Imperantis voluntatem, adeoque legem, inuoluere. Facile itaque contingere potest, vt usu fori & auctoritate Doctorum, leges interpretantium, interpretatio introducatur, quae verae legis menti aduersatur, & cum a legislatore approbata non sit, erronea dicenda est. Vnde si, quae usu recipitur interpretatio, in genere *vsualis* vocetur ; manifestum est, eius eodem modo ac consuetudinis duas statui debere species, atque eam in veram & spuriam diuidi posse. Posterior interpretatio
hete-

heterothentica communis quidem, sed erronea est, quae omni omnino auctoritate in foro destituta censenda. Prior species authentica est, eaque tacita, quae ut authentica in genere, iudici norma esse debet, in dirimendis causis controuersis.

§. 5.

Caute itaque hic procedendum existimo & accurate cauendum, ne in admittenda interpretatione vsuali in genere sic dicta pro authentica, huiusque auctoritate illi tribuenda, nimis faciles simus. Sola enim ea vsualis interpretatio, quae consuetudine vera ninitur, pro authentica accipienda est. Necessarium itaque simul esse apparet, ut omnia ea requisita, quae legitimam consuetudinem constituunt, simul adesse deprehendamus, nec sufficiant plures actus iudiciales, nec longus

temporis lapsus, & ne ipsa quidem Imperantis approbatio, si vel ex plane singularibus circumstantiis in hoc vel illo casu occurrentibus, vel etiam haud raro ex erronea quadam persuasione iuri scripto eam consentaneam esse, approbauerit. Si enim actus illi iudiciales, tempus & Imperantis vel ad certum casum restricta vel erronea approbatio veram legis interpretationem efficerent, atque eapropter, quod toties & tam diu ita interpretati sint Doctores, ita pronunciauerit iudex, & Imperans in speciali casu vel etiam erronee approbauerit, frustraneus sane esset cordatorum ICtorum conatus eruendi verum legis sensum, cum potius multo leviori opera in opinionibus Doctorum & sentiis collegiorum iuridicorum acquiescere possent, quod tamen, vti supra iam monuimus

imus, expressis verbis vetuit Imperator, iudices non exemplis, sed legibus iudicare debere, fanciens.

§. 6.

Cum vero ad rem attenti videamus, plurimis in locis magis auctoritates, quam legum scriptarum verum sensum, magis eiusmodi erronee assumtas consuetudines, quam iustam normam, sequi iudices, simul animadvertimus, praxin exinde a vera iuris theoria discedere. Operae itaque pretium me facturum existimo, si notionem praxeos rite euoluam, & cum ea in diuerso significato sumatur, cum, qui in hac tractatione supponitur, paullo accuratius determinem, praesertim cum communiter maxime vagas adeoque erroribus & confusionibus obnoxias notiones huic termino tribui videamus, neque quae

haecenus de hoc argumento consulere scripta potui, rem confecisse videantur.

§. 7.

Si ad usum loquendi communem attendamus, notionem, quae vocabulo *praxeos* iungitur, ita comparatam esse, deprehendemus, ut ei, quam *theoriae* tribuimus, contradistinguatur. Prout itaque theoria diuersimode sumitur, praxis etiam diuersa significatione accipitur. Quemadmodum secundum receptum modum loquendi alicui theoriam in genere tribuimus, quatenus ipsum cognitione certarum veritatum vniuersalium gaudere cogitamus; ita etiam in specie in iurisprudentia eum theoria instructum dicimus, qui cognitione legum, obiectum eius constituentium, praeditus est. Vnde *theoria* in primo significato *subiectiue sumpta* nobis dicitur cognitio
ipfa

ipsa legum ad determinatam iurisprudentiam pertinentium, siue iurisprudentia theoretica sit, siue practica. Vtraque enim circa leges versatur, quarum cognitio theoriam in dato subiecto efficit. Quare quum theoria tam iurisprudentiae theoreticae, quam practicae detur ; differentia theoriae & iurisprudentiae theoreticae patet, & simul manifestum est, a vero longe aberrare, qui, quod vulgo faciunt, theoriam hoc sensu cum iurisprudentia theoretica confundunt. Qua quidem significatione theoriae adsumta *praxin* ei contradistinctam dicimus actualem susceptionem certarum actionum ex praeuia quadam cognitione seu theoria; qualis praxis tam ratione iurisprudentiae theoreticae datur, scilicet in applicatione legum, quas exhibet, ad facta, quam ratione iurispruden-

prudentiae practicae , in obseruanda forma, quam leges in explicandis actibus iuridicis adesse debere disposuerunt. Et hoc sensu explicata praxis rationem theoriae praesuppositae ita sequitur, vt, si theoria falsa sit & erronea, ipsa etiam non possit non erronea esse; sin theoria vera sit, ipsa etiam, si dolus absit, recta nominari queat. Atque idem hic nexus theoriae & praxeos ostendit, me, dum praesente tractatione, praxin e foris eliminandam esse, probare conabor, eam non ea significatione sumere, quam hic paragraphus innuit.

§. 8.

Sicuti theoria in paragrapho praecedente *subiectiue sumta* cognitionem ipsam legum in determinato subiecto denotavit, ita etiam usu venire solet, vt in iurisprudencia *obiectiue* accipia-

accipiatur, pro complexu ipsarum legum seu regularum, secundum quas, ex voluntate Legislatoris, causae pertractari & decidi debent. Quo facto si *praxin* ab ea distinguimus, per illam intelligimus complexum earum regularum forensium, secundum quas causae in foro, dato actu, pertractari & decidi solent. Atque hoc sensu theoria idem est, quod alias vulgo *punctum iuris* vocant, praxis vero complectitur illas regulas forenses, quas in applicatione legum ad facta & actibus iuridicis *de facto* observare solent, siue de iure observandae sint, siue minus.

§. 9.

Quodsi itaque hanc notionem cum termino praxeos connectimus, facile patet, duos casus diuersos hic possibiles esse. Vel

D

enim

enim regulæ quas complectitur, illæ leges sunt, quæ ex voluntate imperantis norma actionum in data republica esse debent, vel non. Illo casu praxis cum theoria coïncidit & *recta* vocatur; hoc vero a theoria divertit, quam *erroneam* dicunt. Vnde simul apparet, praxin in significato §. præcedentis & theoriam se non vt *ideas oppositas*, sed *excedentes* & *excessas*, vt philosophico termino rem exprimere liceat, respicere, & *erroneam* demum *praxin* eam esse, quæ theoriæ opposita dicenda sit.

§. IO.

Iam cuius facile liquet, hanc praxin, quam §. octauo determinavi, consuetudinem in sensu lato sumtam esse. Quapropter auctoritas eius ex auctoritate consuetudinis aestimanda erit;

erit; nimirum si ea requisita adsint, quae consuetudini cuidam vim legis conciliant, praxis pro recta habenda, adeoque sequenda; sin deficiant, erronea, ideoque reiicienda iure meritissimo censetur. Quare cum consuetudo facti sit, & exinde non praesumatur, praxis legibus scriptis, veroque earum sensui contraria, tam diu erronea & reiicienda praesumi debet, donec probetur, adesse requisita legitimae consuetudinis, siue praxis novas regulas a iure scripto diuersas, siue erroneam scriptarum legum interpretationem vsualem inuoluat.

§. II.

Ad horum assertorum probationem ea quidem iam sufficientia essent, quae supra §. 1. 2. 3. huius tractationis proposui, sed iuvat apponere, quae Vir Amplissimus, atque

Excellentissimus , CHRIST. GOTTL. RIC-
 CIVS, in praestantissimo suo *Iuris Germanici*
Spicilegio pag. 2. seq. pereleganter & cum eximia
 doctrina differit. *Quum omnem, inquit, legis*
condendae & publicandae facultatem populus in
principem vel simpliciter, vel sub certo modo
translulerit, & naturali ratione eius sit soluere,
qui potest ligare, & eius sit nolle, qui potest vel-
le, frustra utique in principem legislatoria pote-
stas foret collata, si ciuibus liceret, leges, quas
vellent, contrario usu, vel pluribus actibus pub-
lice susceptis, legi contrariis, antiquare. Gra-
viter proinde ac recte iam olim in diplomate suo
de Anno 1360. pronunciauit Rudoiphus IV. Archi-
dux Austriae: So soll noch mag diselbe Gemonheit,
wy alt sy halt wer, die also wider das gemein Recht,
und wider dy Wahrhait ist, kain sunder Recht
machen noch bringen. Rei enim veritate inspecta,
non

non plures actus publice suscepti, sed mutata principis voluntas, factis declarata, tollit legem antea latam: non facta ciuium, vel iudicum, sed sola voluntas imperantis consuetudini tantam vim atque potestatem tribuit, ut legem posterius latam imitetur, ut legem olim scriptam vincat, eique vel deroget, vel eam plane abroget. Factum igitur legislatoris voluntatem eius euidenter ostendens, in probatione consuetudinis contrariae legem vel abrogantis vel derogantis demonstrari oportet. Hinc si actus quidam legi publicatae contrarii, in quibus veluti sollemnia, quae lex praescripserit, neglecta aut non exacte obseruata fuerint, a principe confirmantur vel approbentur, tunc mutatio voluntatis principis se prodit. In subsequentibus pergit Vir Celeberrimus eadem fere proferre, quae iam in §. 5. exhibui, & exemplum Serenissimi Ducis Guelpherbytani, CAROLI, affert, qui

speciali ad omnes magistratus & iudices rescripto die XX. Augusti anno MDCCXLII. emissio imperavit, vt perpetuus & constans legum omnium, quas expresse abrogatas esse non constat, usus esset, sibi que soli de valore earum praesenti, ob mutatam forte rerum & temporum rationem statuendi arbitrium reseruare voluit (d). Equidem sane nescio, quid clari-

rius

(d) Ipsa rescripti verba haec sunt: *Vns ist hinterbracht worden, dasz wieder den Inhalt der Landes Constitutionen und Ordnungen, so wohl circa formam processus, als auch in decidendo öfters verfahren, und die Gesetze wegen eines vermeintlichen non usus, oder propter contrariam obseruantiam hintangesetzt worden. Wie wir aber ernstlich wollen, dasz alle und iede von Vns in Gott ruhenden Vorfahren an der Regierung und Vns gemachte Verordnungen, falls sie nicht von Ihnen oder Vns expresse abgeschafft, ohne Ausnahme gelten und beobachtet werden sollen; so befehlen Wir euch ernstlich, euch in allen und ieden fällen darnach zu achten. Solte inzwischen in mehrgedachten Gesetzen und Ordnungen etwas zu finden seyn, das nach den ietzigen Zeiten und Umständen eine Mehrung, Minderung und Abschaffung bedürfte, so habt ihr solche an Vnsere Iustitz-*

rius & magis pro me facere possit, si his ad-
das Constitutiones & leges Brunsvico-Lune-
burgicas partis Calenbergicae, & in specie
die Ober Appellations-Gerichts-Ordnung (c), vbi
dicitur: *Wann auch wahrgenommen worden, dasz
hin und wieder in den Gerichten der schädliche
Misbrauch eingerissen, dasz man in iudicando zu-
viel auf Opiniones Doctorum siehet, und dabey
oft fast wenig um textus iuris, Leges, oder deren
Rationes und argumenta sich bekümmert, viel-
mehr genug zu seyn vermeynet, der Doctoren Au-
toritaet bey Decidirung der Sachen zu folgen und
nachzugehen, wodurch dann veranlasset wird, dasz,
da fast nichts in der Welt so übel fundiret seyn
kan, so nicht dennoch bey ein oder anderm Autore
und*

*Iustitz-Canzeley zu melden, welche euch so denn entweder,
wenn Vnsere Willens-Meynung ihr bereits wissend, so fort mit
Bescheid versehen, oder widrigen falls bey Uns anfragen und
des weitem euch instruiren wird.*

(c) Part. 2. Tit. 12. §. 12. pag. 141.

und Scribenten Beyfall finde, durch solche auf dergleichen Opiniones sich gründende Iudicaturen viele irrigae principia in die Gerichte einschleichen, und als praeciudicia, ia gleichsam als ordentliche Rechts-Regeln eingeführet werden, oder auch, dasz die Richter irre gemacht und zweyfelhaft werden, welcher unter solchen diversen und öfters gegen einander laufenden Opiniones sie folgen sollen, wenigst aber dadurch eine arbitraria Iustitia eingeführet wird; So finden Wir nöthig, solchem Mißbrauch bey Vnserm Ober Appellations-Gerichte zuvorzukommen. Wollen also, dasz gedachtes Vnser Ober-Appellations-Gericht in iudicando an die Opiniones Doctorum überall sich nicht kehren solle: es haben denn solche Doctores entweder klare leges und Constitutiones, oder auch solche triftige rationes, die sie mit klaren aus den Rechten und Gesetzen genommenen argumentis behaupten

haupten können, vor sich allegirt. Idem vult
ita dictum Iustitz - Reglement de Anno 1718.
vbi (f) iisdem fere verbis dicitur: *Nachdem*
auch die Erfahrung ergiebet, dasz man in einigen
Iudiciis oftermahls mehr auf opiniones Doctorum,
als auf textus iuris, leges, oder deren rationes
und argumenta siehet, wodurch viele irrige prin-
cipia in die Gerichte einschleichen und als praeiu-
dicia und ordentliche Rechts Regeln eingeführet
werden: So wollen Wir, dasz dieses in allen Vn-
sern Gerichten abgestellet, und solche in iudicando
sich überall an die opiniones Doctorum nicht kehren
sollen; es haben denn solche entweder klare leges
und Constitutiones, oder auch solche triftige ra-
tiones, die sie mit klaren, aus den Rechten und le-
gibus genommenen, argumentis behaupten, vor
sich allegiret. Plura adhuc loca allegare pos-
E sem,

sem, sed haec satis superque assertum nostrum probant.

§. 12.

Non est itaque, quod privatis vel singulis vel pluribus collegialiter sumtis id auctoritatis tribuamus, ut in eorum arbitrio positum existimemus, utrum leges validas servare, an iis pro lubitu derogare velint. Cum vero nihilofecius quotidiana experientia & tot Doctorum de controuersis iuris materiis scripta nos edoceant, non religioni sibi ducere priuatos, modo addere aliquid legibus, modo iisdem aliquid detrahare, non abs re erit, rerum argumenta investigare, & errores, quos consensus quorundam, quorum alius alium tantum non verbotenus exscripsit, in iurisprudentiam nostram inferre conatus est, in lucem ponere.

Quod

Quod ipsum, quantum exiguae vires permit-
tent, per nonnulla exempla eundo iamiam
conabor.

§. 13.

Primus itaque, qui mihi generalia iuris-
prudentiae principia notanti in mentem venit,
communis error, iura singularia, eorumque
exercitium in concursu eorum, concernit.
Afferunt enim: *Priuilegiatum contra aequae pri-
uilegiatum non uti suo priuilegio, sed iure com-
muni.* Ante omnia hic diuersum vocis pri-
uilegii significatum notandum existimo. Mox
enim in sensu latiori, mox in sensu strictiori
eandem vocem adhiberi videmus. In genere
hic loci mihi est exceptio fauorabilis (g) a le-

E 2

ge

(g) Distingui enim alias priuilegium latissime acceptum in fa-
uorabile & odiosum cuius, qui prima iuris elementa imbibit,

per-

ge particulari, seu quae non quoduis subiectum eius, siue hoc personae sint, siue res, in individuo, ratione plurium casuum homogeneorum, concernit. Haec exceptio vel certam speciem huius subiecti, seu ens aliquod universale concernit, privilegium mulierum ex SCto Velleiano, vel individuum quoddam seu ens singulare, e. g. si uni soli, exclusis aliis, ius *Φάριμα* vendendi conceditur. In priori casu *priuilegium in corpore iuris clausum* vel *ius singulare*, in posteriori casu, *priuilegium in sensu stricto* dicitur. Subiectum priuilegii alicuius, *priuilegiatum*, & eiusdem priuilegii participem alium, *aeque priuilegiatum*, dicunt, & casus ille, in quo priuilegiatus aliquis priuilegium suum

perspectum est; sed cum de concursu priuilegiorum loquar, non nisi de iis, quae fauorabilia dicunt, sermonem mihi esse posse, nemini non per se liquet.

suum contra alium priuilegiatum exercere deberet, *concurfus priuilegiorum*, appellatur.

§. 14.

Posito itaque concursu priuilegiorum, quaeritur, an alter contra alterum priuilegium suum exercere possit? Facile apparet, probe distinguendum esse, vtrum priuilegium pro iure singulari accipiamus, an in sensu stricto. Posteriori casu, sine ulla ratione generaliter assereretur, priuilegiatum contra priuilegiatum suo priuilegio vti non posse, quod non nisi sub vnica, eademque rarissima, restrictione locum habere poterit. Aut enim vnus priuilegii exercitium cum exercitio alterius consistere poterit, aut non. Si prius; nemo dubitabit, vtrumque suo priuilegio vti posse etiam contra alium, cum hoc saluo iure al-

terius fieri, adeoque ille de praeiudicio sibi per hoc illato conqueri nullo modo possit, non tantum si priuilegia diuersi, sed & si eiusdem generis sint; v. c. si duo per priuilegium exempti sint iurisdictione Senatus oppidani. Sin posterius; vel ratione temporis, quo concessa sunt, differunt, vel non. Illo casu, per naturam concessionis priuilegii, quae saluo iure tertii quaesito intelligitur, quod prius concessum est, vincere debet (h). Hoc vero casu, vel a concedente determinatum est, vtrum in concursu vincere debeat, vel non. Si prius, res clara est, & illud vincit, quod vincere imperans voluit; Sin vero posterius, tunc demum, cum neutrum vincere possit, ob paritatem rationis ex vtraque parte, ambo priuilegia quiescere debent, & iure communi standum

(h) Conf. LEYSER Meditt. ad ff. Spec. 11. Medit. 5. Corollario, 1.

standum est. In hoc ergo vnico casu, & qui simul, vti iam indicaui, rarissime accidet, priuilegiatus contra aequè priuilegiatum priuilegio suo stricte sic dicto vti non posset. De hoc itaque nimis indeterminate practici regulam de non vsu priuilegiorum concurrentium formarunt.

§. 15.

Sed videbimus iam alterum casum, in quo priuilegium pro iure singulari sumitur, qui potissimum huc pertinet, & in quo Doctores inprimis supra memoratum principium inculcare assolent? Atque hoc casu vulgaris regula mihi plane inuertenda videtur, *priuilegiatum scil. contra priuilegiatum, si vel maxime aequè priuilegiatus sit, priuilegio suo, non iure communi, vti, nisi, ob peculiare rationes*
in

in certis casibus contrarium obtinere, doceri queat.
Quos quidem casus vt eo melius determinare possim, iterum, vt supra, distinguendum erit, vtrum exercitium priuilegii vnus, salvo priuilegio alterius, concipi queat, nec ne? Si prius, *in se* nulla ratio est, cur non priuilegiatus priuilegio suo etiam contra priuilegiatum vtatur, cum ille de laesione quadam nullo modo queri possit. Quare, cum etiam leges allegari nequeant, ex quarum dispositione priuilegiatus in determinato quodam casu iure suo excidere debeat, sine ulla sana ratione hoc asseritur & quoniam aliquid sine ratione asserere idem est, ac fingere, fictum, non verum principium est, quod priuilegiatum in concursu priuilegio suo priuat. Neque ullo fundamento hic distinctio inter *aeque priuilegiatum*, & *non talem* applicanda, quoniam, licet

licet alter aeque priuilegiatus sit, hoc tamen in se exercitio priuilegii alterius obstare non possit, cum illud, per hypothesein, saluo priuilegio alterius fiat.

§. 16.

Firmat hanc meam sententiam expresse l. 5, C. ad *SCtum Velleianum*, vbi mulieri priuilegium *SCti* contra aeque priuilegiatam mulierem saluum manere, asseritur, non tanquam exceptio quaedam singularis a regula erronea vulgari, sed tanquam ex regula, quia hoc nimirum saluo creditricis priuilegio simili fieri possit. Firmant porro eam absurda illa, quae ex contraria opinione sequerentur, videlicet. I) iure singulari seu priuilegio aliquem gaudere posse, quod tamen nunquam ipsi exercere permissum esset, quum iura singula-

ria dentur, quae non nisi contra aequae priuilegiatos exerceri possunt, v. c. beneficium competentiae sociorum, vti apparet ex §. 38. Inst. de *actionibus* & l. 63. pr. ff. *pro socio* & l. 16. ff. de *Re iudicata*. 2.) exinde sequeretur, clericum clericum alium, & in genere eum, qui fori priuilegium habet, alium eodem fori priuilegio gaudentem non in foro priuilegiato, sed in foro communi conuenire posse, quod tamen ipsa praxi invita adstrueretur; & exinde patet, praxin ipsam in hac materia sibi non constare. Plura adhuc adducere possem, nisi iam breuitati potius studendum, quam prolixitati indulgendum esset. Pauca solummodo addenda erunt de restrictione illa, quam regulae vulgari adiicere solent; videlicet *priuilegiatum contra aequae priuilegiatum non vti suo priuilegio, nisi alter de damno vitando, alter de lucro captando certet.*

certet. Neque vero haec restrictio rem conficit,
 cum primo non sit vniuersalis, nimirum in
 beneficio competentiae, vbi quidem damnum
 intolerabile alter vitare studet, sed oppositio
 alterius, qui lucrum captaret, locum hic ha-
 bere non poterit: & ideo ad hoc ius singulare
 haec restrictio non quadraret. Sed nec secun-
 do adaequata est, cum vterque de damno
 vitando certare queat, (i) vbi nihilo secius
 priuilegiato iure suo singulari vti licet (k).

§. 17.

Sed quod supra dixi, scilicet in casu, si
 exercitium priuilegii vnus cum exercitio alte-
 rius consistere queat, *in se* nullam rationem
 F 2 esse,

(i) Docet hoc allatum supra exemplum mulieris debitoris pri-
 uilegio suo contra mulierem creditoris aequae priuilegiatae
 ex l. 5. C. ad *SCtum Velleianum* vtentis, in quo casu credi-
 trix aequae ac debitoris de damno vitando aperte certant.

(k) Ex modo adducta l. 5. C. ad *SCtum Vellei.*

ria dentur, quae non nisi contra aequae priuilegiatos exerceri possunt, v. c. beneficium competentiae sociorum, vti apparet ex §. 38. Inst. de *actionibus* & l. 63. pr. ff. *pro socio* & l. 16. ff. de *Re iudicata*. 2.) exinde sequeretur, clericum clericum alium, & in genere eum, qui fori priuilegium habet, alium eodem fori priuilegio gaudentem non in foro priuilegiato, sed in foro communi conuenire posse, quod tamen ipsa praxi invita adstrueretur; & exinde patet, praxin ipsam in hac materia sibi non constare. Plura adhuc adducere possem, nisi iam breuitati potius studendum, quam prolixitati indulgendum esset. Pauca solummodo addenda erunt de restrictione illa, quam regulae vulgari adiicere solent; videlicet *priuilegiatum contra aequae priuilegiatum non vti suo priuilegio, nisi alter de damno vitando, alter de lucro captando certet.*

certet. Neque vero haec restrictio rem conficit, cum primo non sit vniuersalis, nimirum in beneficio competentiae, vbi quidem damnum intolerabile alter vitare studet, sed oppositio alterius, qui lucrum captaret, locum hic habere non poterit: & ideo ad hoc ius singulare haec restrictio non quadraret. Sed nec secundo adaequata est, cum vterque de damno vitando certare queat, (i) vbi nihilo secius priuilegiato iure suo singulari vti licet (k).

§. 17.

Sed quod supra dixi, scilicet in casu, si exercitium priuilegii vnus cum exercitio alterius consistere queat, *in se* nullam rationem
F 2 esse,

(i) Docet hoc allatum supra exemplum mulieris debitoris priuilegio suo contra mulierem creditoris aequae priuilegiatae ex l. 5. C. ad *SCtum Velleianum* vtentis, in quo casu creditor aequae ac debitor de damno vitando aperte certant.

(k) Ex modo adducta l. 5. C. ad *SCtum Vellei*.

esse, cur priuilegiatus priuilegio suo contra
aeque priuilegiatum non vtatur, simul osten-
dit, in specialibus casibus rationem hanc ad-
esse posse; si nimirum ex constitutione appa-
reat, priuilegio concesso tantum contra alios
non priuilegiatos, non vero contra priuile-
giatos locum fore (1). Quod cum praesumi
nequeat, ob ante dicta, ideoque probandum
sit, manifestum est, non ab hoc casu expresse
ita declaratae voluntatis concedentis regulam
formandam esse, sed hoc solum tanquam
exceptionem valere, regulam vero in supra
iam laudata l. 5. C. *ad Sc̃tum. Vellei.* con-
tineri.

§. 18.

Ponamus tandem posteriorem casum,
scilicet in concursu priuilegiatorum exercitium
priui-

(1) Huc pertinet casus l. 8. pr. ff. *de excusationibus.*

priuilegii vnus non consistere posse cum exercitio priuilegii alterius, quod accidere potest non tantum, si priuilegia eiusdem generis sunt, vti in casu, si duo minores priuilegio restitutionis contra se invicem vti vellent (m), sed etiam si diuersi sint generis, e. g. si minor annis cum filiofamilias maiore contraxerit, quo casu minor in integrum restitui potest, vt adeo magis aetatis ratio, quam SCti, habeatur (n). Hoc casu per se clarum est; vtrumque simul exerceri non posse, sed si quaeratur, vtrum neutri locus sit, an alter-

F 3

vtrum

(m) l. 11. §. 6. l. 34. ff. de minoribus 25. annis.

(n) cit. l. 11. §. 7. ff. de minoribus. Aliud exemplum exhibet statim subsequens l. 12. ff. eodem; si mulier apud minorem pro alio intercesserit, quo casu minor quidem contra mulierem agere non potest & per exceptionem SCti, aequae ac caeteri, repellitur, si scil. prior debitor solvendo sit; sed si hic soluere non potest, mulier SCti auxilio vti non potest.

utrum & quidem utrum vincat? respondeo:
in se nullam rarionem esse, cur neutrum
obtineat, & priuilegiati inter se iure com-
muni uti debeant, adeoque cum legum dis-
positio deficiat, frustra & erronee communi-
ter hoc asseri. Rectius itaque, alterutrum
vincere, contendimus; sed hic alia suboritur
quaestio, utri videlicet ex duobus concurren-
tibus victoria tribuenda sit? Hoc ope illius di-
stinctionis supra in casu concursus duorum
priuilegiorum stricte sic dictorum suppedita-
tae, temporis scilicet ratione habita, deter-
minari non potest. Iura enim singularia per
leges conceduntur. Lex prior vero non de-
rogat posteriori, sed posterior priori, quate-
nus ex ea mutata legislatoris voluntas colligi
potest: quod cum in iuribus singularibus sim-
pliciter

pliciter asseri nequeat, aliter hic procedendum esse censeo.

§. 19.

Videlicet sicut in applicatione legum in genere ad rationem earum attendendum; ita etiam in proposito casu ad rationem iurium singularium respiciendum est, ut illud obtinere, alterumque vincere dicatur, cuius ratio adest & rationem alterius tollit. Ratio iurium singularium est fauor priuilegiatorum. Dispendium itaque in tali concursu, vter priuilegiatorum maximum fauorem habeat, & huic omnino ius priuilegio suo etiam contra alium priuilegiatum vtendi tribuendum est. Diuersitas haec fauoris vel ex diuersitate personarum priuilegiatarum in priuilegiis diuersis, vel ex diuersitate circumstantiarum in priuilegiis

giis iisdem cognosci potest. Priori casu privilegium personae, quae maiorem favorem habet, *fortius* vel *potentius* vocant, quod infirmius vincit, v. c. privilegium aetatis, cuius maior ratio, quam reliquorum, habetur (o). Posteriori casu in concursu privilegiati contra aequè privilegiatum, vel unus de damno vitando, alter de lucro captando certat, vel vterque de damno vitando. Si prius; ille potior est, qui damnum vult evitare (p). Sin posterius, rei conditio potior est (q). Et haec quoque de errore circa exercitium privilegiorum sufficiant.

§. 20.

(o) l. 11. §. 7. l. 12. ff. de *minoribus* l. 3. §. 7. ff. de *SCto Macedon.* l. 32. ff. ad *SCtum Velleianum.*

(p) l. 34. pr. ff. de *Minoribus* collata cum l. 11. §. 6. ff. eodem l. 46. ff. *ex quibus causis maiores 25. annis in integr. restit.*

(q) citt. l. 11. §. 6. & l. 43. ff. de *minor.* arg. l. 125. ff. de *diuersis reg. iuris.* LEYSER Spec. 61. med. 8. qui simul BACHOVII errorem circa citatas leges notat, quem hic ad lib. 4. D. tit.

§. 20.

Alius adhuc error communis , quem notare animus est , versatur circa formam vnionis prolium. Praeter consensum parentum vel coniugum vnientium vulgo requirunt, non tantum consensum liberorum vniendorum (r), eorumque si perfecte consentire nequeant, ad hunc actum constituendorum curatorum (s), sed etiam consensum agnatorum ab vtraque parte (t), causae cognitionem (u), &

4. cap. 10. §. 4. proponit, vbi scilicet putat, *hoc casu restitutione in integrum opus non esse, sed denegari saltem actionem, quae denegatio actionis restitutio in integrum dici non debeat.* Recte enim monet LEYSERVS, errare BACHOVIVM, cum l. 1. & 2. C. Si aduersus creditorem, *creditori minoris actionem non denegent, sed minori aduersus cautionem suam restitutionis auxilium indulgeant.*

(r) CARPZOV. lib. 5. Responso. 6. n. 19.

(s) GAILIVS lib. 2. Observ. 125. n. 5.

(t) RICKIVS de *unione prolium.* cap. 6. num. 8. 19.

(u) SCHILTER *Exercit. 3. thesi 18.*

& decretum magistratus (v). Mihi vero quatuor haec requisita superflua esse, & nisi leges prouinciales diserte illa requirant, vnio prolium sine illis valida videtur, id quod paucis probare aggredior.

§. 21.

Vnio prolium est pactum successorium acquisitium a coniugibus in fauorem priuignorum initum, vt hi in successione illorum, propriorum(x) liberorum iure censeantur. Romanis

(v) STRYK *de Successione ab intestato. Diff. 8. cap. 6. §. 7. seq.*

(x) Vtrum hi sint secundarum, quas vulgo requirunt, nuptiarum, annon, nihil interest; nam & naturalibus liberis extra vel ante matrimonium genitis pacto hoc prospicere potest parens, vt liberis ex ineundo matrimonio tollendis aequiparentur, dummodo altera pars consentiat, qui tamen consensus deesse non potest, si pactum pactum esse debet, vti ex definitione pacti liquet. Erroneum itaque & hoc existimo, si quis cum SCHILTERO *Exerc. 3. §. 17. 18.* & MEVIO *ad ius Lubecense lib. 2. tit. 1. num. 113.* contendat vnionem proliam illum demum inire posse, qui ad secunda vota transire velit, quod ὡς ἐν παρόδῳ monuisse sat erit.

manis hoc pactum incognitum erat, quippe-
qui omnia plane pacta successoria reprobabant
(y), unde etiam eius forma ex iure Romano
non petenda (z). Quum vero Germani pa-
cta successoria semper admiserint & hodiernum
admittant (a), unio prolium quoque mori-
bus eorum non repugnat, licet praesertim in
Germania inferiori valde infrequentem asse-
rat STRYCKIUS (b), adeo, vt intra 20 an-
nos ex variarum Germaniae prouinciärum actis,
Facultati Fridericianae oblati, nunquam unio-
nis prolium casum obseruare ipsi licuisse, quera-
tur. Cum tamen omnem plane vsum eius

G 2

negare

(y) l. 15. §, ult. C. de pactis.

(z) Vnde si accurate loqui amemus, nihil fere affinitatis inter
hocce pactum & adoptionem Romanam minus plenam affirmari
posse existimauerim Conf. KVLPIVS *de adoption. § emanc.*
princ. num. 2. LEYSERVS *Medit. ad ff. Specim. 201. medit 7.*

(a) SCHILTER *Exercitt. ad ff. 8. §. 37. 38.* GAILIVS. *lib. 2.*
Obs. 125. WEHNER. *Observ. pract. voce Einkindschaft.*

(b) *Vsu moderno. tit. de adoption. §. 9.*

negare non possumus, quem Constitutio Moguntina, caeteraeque a SCHILTERO (c) citatae ordinationes probant, quid, de forma eius si quaeratur, dicendum sit, paucis discutiam. Et primum quidem disquirendum existimo, vtrum leges prouinciales in data prouincia eam determinauerint, nec ne. Si prius, legibus sine dubio standum est. Sin vero posterius; (quod in tota fere inferiori Germania obtinet,) sine omni ratione adeoque frustra alia requisita supponuntur, quam quae ex natura pacti in genere, & in specie successorii acquisitiui, in priuignorum gratiam initi, adesse debent. Sanum vero quemquam supra recensita quatuor requisita ex hoc fonte deducere conari, vix crediderim. Ergo etiam sine ratione ea simpliciter desiderantur, praesertim cum

(c) Exercitat. ad ff. 3. §. 17. in notat.

cum iis vel saltim similibus, in aliis pactis, etiam successoriis, non indigeamus (d.)

§. 22.

Sed adsunt forsan rationes, quare supra memorata quatuor requisita necessaria existimant dissentientes: verum, vt in antecessum statim moneam, nihil me & illae mouent. Dicunt enim *unionem prolium in praeiudicium agnatorum vergere posse*, ideoque, consensu eorum & iudicis auctoritate opus esse, asserunt. Sed re accuratius considerata, quid de hoc praeiudicio censendum sit, scilicet im apparebit. Aut enim ab vnientibus his debetur legitima, aut non debetur. Si posterius; nullum ius quaesitum, adeoque nullum ius contradicendi

G 3

habent,

(d) De quibus conferatur SCHILTERVS *Exercit. ad ff. 8. §. 36. 41. incl.* & in quibus in simplicitate iuris naturae nos subsistere tradit, allegatis quam plurimis secum consentientibus.

habent, & hinc frustra eorum consensus desideraretur, qui, saltem cum effectu, dissentire nequeunt. Si vero legitima iis ab vnientibus deberetur, e. g. si de liberorum consensu quaeritur, grauior dubitandi ratio adesse videtur; sed videtur solum, non est, & vnionem prolium etiam absque horum consensu subsistere posse, sic probatum dabo. Liberi per vnionem prolium vel laeduntur in legitima, vel non. Si posterius; non magis, quam extranei, ius contradicendi habent, cum de reliquis bonis, parentibus pro lubitu disponere liceat (e), dummodo liberis legitima salva maneat. Sin prius; eatenus vnio pro-

(e) BRUNNEMANN. ad l. 4. C. de institut. & substitutionibus. Quod ipsum & in statutis *Hamburgensibus* Parte 3. Tit. I. von Testamenten und letzten Willen. §. 4. 5. 6. §. 23. collata cum §. 28. & *Lubecensibus* testante MEVIO ad ius *Lubecense* lib. 2. Tit. 1. Art: 8. vt & *Luneburgensibus*. Parte. 4. Tit. 3. §. der zum Erben &c. expresse constitutum est.

prolium, non fecus ac aliae dispositiones siue
ultimae voluntatis, siue donationis, effectum de-
stituitur & nulla est (f), unde iterum nullum
inde damnum liberis metuendum, & con-
sensus eorum mera acceptatio oblatis iuris suc-
cedendi esset, quae superuacua foret, cum
nihil impediat, quo minus pactum successo-
rium a parentibus ineatur, ex quo liberis, pa-
cipientibus succedendi, ius oriatur, quamuis ipsi
nihil acceptauerint (g). Et cur denique cau-
sae cognitio & decretum magistratus requira-
tur, equidem non video. Unio prolium enim
effectum suum valori pactorum successorio-
rum acquisitiuorum acceptum fert. Sed vali-
da sunt eiusmodi pacta, licet nulla publica
magi-

(f) arg. l. 32. C. de inoffic. testam.

(g) Conf. IOAN. LUDOV. WARNEYERI Diss. quam Halae
Praeside viro Consultissimo IOAN. HARTWICH REYTERO
defendit, de iure testandi, unientibus post initam unionem pro-
lium competente. §. 2.

magistratus accesserit approbatio (h). Quumque requisita vnionis prolium ex adoptionis conceptu haurienda non sint, quippe quae tanquam institutum mere Germanicum cum adoptione Romana nihil affinitatis habet (i), vnio prolium etiam absque magistratus approbatione, quae in adoptione omnino requirebatur, valida esse potest, quapropter non opus est, vt demum decreto magistratus confirmetur (k). Taceo de effectu vnionis prolium, de quo magistratus cognoscere deberet, ei ante obitum vnientium constare non posse, quamuis SCHILTERVS operose & satis subtiliter varia ad hanc rem spectantia differat (l). Neque satis firmo talo stat aliud pro
com-

(h) *cit. Dissert. §. 1. in scholio.*

(i) Ita etiam Perill. ab ICKSTAEDT. *Opusculo 3. cap. 1. §. 24.* debilem & imperfectam admodum adoptionis cum vnione prolium comparisonem esse asserit.

(k) *Conf. citata Diss. §. 7.*

(l) *Exercit. ad ff. 3. thesi 18.*

communi sententia argumentum, quod, cum haec requisita in legibus particularibus diuersorum locorum determinata sint, eadem etiam in aliis locis vna cum vnione prolium recepta esse adstruit. Nego enim atque pernego, vnionem prolium in iis locis, vbi leges formam eius non determinarunt, receptam esse & valere, prout leges particulares aliorum locorum eam efformarunt; valet potius tanquam pactum, adeoque forma eius ex forma talis pacti diiudicanda est. Ex eodem fundamento aduersarii concedere deberent, quodcunque pactum, cui leges in certa quadam prouincia specialem formam dederunt, etiam in aliis prouinciis, vbi nulla eidem forma praescripta, nullum esse, nisi secundum leges alius prouinciae initum sit, quod tamen nemo sanus affirmare audebit.

§. 23.

Alius error communis, quem in praesentiarum notare animus est, concernit obligationem

H

nem

nem plurium masculorum, qui cum eadem femina eodem tempore (m) concubuerunt, unde ipsa impraegnata est, ad partum inde editum alendum. Notum enim est, crudelem & inhumanam praxin hos ab obligatione hac liberare, & permittere ut feminae vel partus alimenta debita petentis intentionem exceptione partus incerti elidant. (n) Quod ne sine fundamento fieri videatur, prima ratione adducitur, quod nemo ad partum alendum teneatur, de quo non certo constet, quod pater sit (o), cum actionem, qua alimenta petuntur, actio

(m) Civiliter scil. accepto verbo *eodem*. hoc est, ita, ut ex diversitate temporis demonstrari non possit, quinam eorum vere feminam impraegnauerit, ideoque pater infantis plena certitudine dici possit.

(n) Conf. CARPZOV. *in Iurisprud. Ecclesiast. lib. 3. def. 81.* BOEHMER *in tract. de actionibus Sect. 2. cap. 1. §. 30. num. 1.*

(o) HAHNIVS ad WESENBECIVM, *tit. de liberis agnoscendis vel alendis. num. 4. ad vocem & ut etiam alat.*

actio de partu agnoscendo semper & de iure civili & secundum rectam rationem, praecedere debeat (p). Deinde vrgetur, obligationem ad alimenta praestanda ex nexu naturali, quem pater cum partu habeat, non ex delicto descendere (q); & denique in subsidium vocatur ius Romanum, quod idem constituisse asseritur in *l. 5. §. 8. ff. de liberis agnosc: & alendis. & l. 10. ff. de his qui sui vel alieni iuris sunt*. Verum enimvero sententiam hanc, vtut communem, manifestae aequitati & omni iuris analogiae aperte repugnare, neque vllum in legibus, non obstantibus rationibus adductis, praesidium invenire, paucis ostendere conabor.

§. 24.

Videlicet rem paullo accuratius pensitanti, haud difficile erit perspectu, in casu proposito

H 2

singulos

(p) LEYSER. *Medit. ad ff. Spec. 322. med. 9.*

(q) Idem LEYSERVS. loco citato.

singulos in solidum teneri, ad alimenta infanti subministranda; ita tamen, ut sub iustis circumstantiis beneficio diuisionis locus detur. Primo enim manifestum est, quod & ipsi dissentientes contendunt, obligationem ad alendum partum non ex delicto, quippe quod hic solum tanquam causa, sine qua non, consideratur, sed ex naturali nexu sanguinis vel procreationis descendere, quod & ipse Imperator tradit (r), & fusius explicant Iurisprudentiae vniuersalis Doctores (s). Hoc itaque posito, necessario sequitur, ut obligatio haec rationem nexus paternitatis sequi debeat, adeoque, prout hic vel certus, vel probabilis, vel denique solum possibilis & dubius est, ipsa etiam vel certa, vel probabilis, vel solum possibilis & dubia dicenda

(r) In lege fin. §. 5. C. de bonis quae liberis.

(s) PUFENDORFIVS in iure naturae & gentium lib. 4. cap. 11. §. 9.

da sit. Quum enim ad nexum paternitatis constituendum concubitus requiratur, facile patet, si vnus solus cum femina concubuit, hunc certo patrem partus inde progeniti, adeoque solum ad suscipiendum in se onus alimentorum praestandorum obligatum esse. Quodsi vero plures eodem tempore cum eadem muliere rem habuerunt, facili negotio cognoscitur, nexum paternitatis singulorum respectu cuiusuis tertii non concumbentis summam probabilitatem habere, quam logici respectiuam dicunt, inter se ipsos vero nexum illum possibilem solum, sed dubium esse: quapropter etiam obligatio singulorum ad partum alendum respectu cuiusuis tertii maxime probabilis, inter ipsos vero possibilis solum, sed dubia adhuc est.

§. 25.

Ponamus itaque, horum vnum onus alendi recusare, cum, se patrem non esse, probari

non possit, (per hypothesin), detrectat hic omnino obligationem respectiue probabilem & possibilem, cuius implementum partus, vel mater eius nomine, vrget, adeoque summa cum ratione & probabilitate ipsi metuendum est, ne contra perfectam suam obligationem agat, & laesionem externam committat. Iam vero obligationi nostrae repugnat, nos aliquid suscipere, quod cum manifesto alterum laedendi periculo coniunctum esse ipsi fatemur. Ergo certum est, singulos in solidum teneri ad alimenta partui suscepto subministranda. Quoniam vero haec obligatio omnibus confortibus istiusmodi foecundi concubitus aequali modo incumbit, neque ex delicto descendit, vti iam supra ostendi, hoc vero casu, iura nostra obligatis regulariter beneficium diuisionis concedere solent, quatenus socii soluen-
do

do sunt & facile conueniri possunt, iam satis liquet, cur idem hoc beneficium his denegandum non existimem.

§. 26.

Eadem haec sententia etiam alia ratione euinci potest. Extra omnem enim dubitationis aleam positum est, infantem, vel matrem eius nomine, ab eo alimenta exigere posse, qui pater est. Iam si plures cum eadem femina eodem tempore concubitus celebrauerunt; certum est, vnum eorum patrem partus esse debere, ideoque necesse est, vt vnus eorum partui alimenta praebeat. Cum vero nemo eorum probare queat, se patrem esse non posse, (per hypothesein) nemo de iniuria sibi facta conqueri potest, si alimentorum nomine conuenitur, adeoque singuli in solidum ad ea supeditanda, obligati sunt.

§. 27.

§. 27.

Quae haec perlegenti forsitan oriri possent dubiola, per se corruent, sequentibus paullo accuratius examinatis. Excipit scilicet hactenus adducta argumenta aliud quoddam, maximi, me quidem iudice, roboris. Ponamus enim; partum alimenta ab vno eorum, qui coitum negare nequeunt, exigere; ponamus hunc condemnandum de in iustitia conqueri, &, iure hoc fieri posse, negare, quod, cum certum non sit, se patrem esse, periculum sit, ne solutione indebitorum alimentorum laedatur. Largiar hoc illi, sed det etiam ille mihi veniam, ex ipsis concessis causam partus contra ipsum defendere. Possibile est, fateor, ipsum condemnatione ad alimenta praestanda laedi posse, quoniam certum non est, ob concursum plurium, ipsum patrem esse. Cum vero

vero causa reliquorum eadem sit, eadem sine dubio excufatione vtentur; adeoque ob periculum, ne vnus eorum laedatur, nemo ad alimenta praestanda adigi poterit, & per consequens infans alimentis in totum priuabitur. Hoc ipsum est, quod feruat quotidiana praxis. Sed liceat iam examinare rationem huius suppositae aequitatis, & partus conditionem perpendere. Huic sine dubio competit ius alimenta exigendi ab eo, qui pater est; & cum hic non possit non adesse (t), licet certo demonstrari nequeat, certum est, partum damno affici, ideoque laedi, si exceptio incerti partus concumbentes ab obligatione eum alendi liberat. Videmus ergo hic casum, vbi metus aliquem laedendi cum
certa

(t) Quod eleganter Perillustis GEBAVERVS, in Diss. de patria potestate, cap. 1. §. 3. ex Euripide eiusque versu 552. ostendit vbi Orestes dicit: ἄνευ δὲ πατρὸς τέκνον οὐκ εἶναι πότ' ἄν.

certa alterius laesione, eaque maiore, collidit, cum autem ipsa sana ratio dictitet, periculum damni minus malum esse, quam ipsum idem damnum, nedum maius, & in collisione maiorum minus praefendum esse: quis quaeso non videt, si vnus concumbentium alimenta praestare renuens, allegat possibilitatem laesionis, eiusque in decisione controuersiae rationem habendam esse arbitratur, miserum natum multo magis certitudinem suae laesionis eiusque maioris allegare, atque vt eius ratio habeatur, postulare posse, praesertim cum hic extra omnem culpam sit; conuentus vero de alimentis, sibi suaeque culpae imputare debeat, quod soluere teneatur, ad quod, dummodo veritas probari posset, forsitan non teneretur, adeoque ipse hoc damnum, si damnum vocari meretur,

retur, tanquam propria culpa contingens, non sentire videatur.

§. 28.

Accedit quartum argumentum, quod sententiam meam haud parum firmare videtur. Supra iam ostendi, obligationem ad alendum partum ex ipso procreationis nexu provenire. Posito itaque, sed non concessio, quod aduersarii volunt, eum demum ad alimenta teneri, qui pater esse certo probari potest, ex ipsa hac hypothese meam sententiam deducere haud difficile erit. Si enim partui illum tantum alimentorum nomine convenire liceret, qui pater probari potest; consequens esset, ut, si plures eodem tempore cum eadem muliere rem habuerunt, nemo omnium, ob partum incertum, cum effectu ex hoc fundamento actione

pulsari possit, quod id ipsum est, quod dissentientes volunt. Verum enimvero, ne sic quidem ab obligatione alendi liberabuntur, sed eadem ex alia ratione adesse dicenda erit. Nam si vnus tantum e concumbentibus cum matre infantis rem habuisset, hic ab eo sine dubio alimenta postulare potuisset, quod in casu supposito ob concursum plurium fieri non posse assumitur. Manifestum itaque est, concursum plurium ex hac hypothese efficere, vt partus iure suo alimenta exigendi defraudetur. Quilibet igitur concumbentium, tam primus, qui tanquam possibile praeuidere potuit, quam postremus, per delictum suum causa esset damni, infanti per amissionem iuris, alimenta ex iure sanguinis petendi, illati, siue hoc culpa, siue dolo factum ponamus. Iam vero & lex & sana ratio docet, nos ad damnum, alteri moraliter

raliter agendo illatum, refarciendum teneri. Prono itaque alueo ex ipsa aduersariorum hypothesis fluit, vnumquemque concumbentium, posita licet hypothesis eorum, ex hoc tamen fundamento ad alimenta praestanda teneri, adeoque quocunque te vertas, thesin meam saluam manere (u).

§. 29.

Atque tandem, vt facilis sim, & quamuis nec ratio nec necessitas id postulet, largiar, obligationem plurium concumbentium ad alimenta partui subministranda dubiam esse; nihilo tamen minus, aduersariorum sententiam omni iuris analogiae repugnare, euidens est.

I 3

Con-

(u) Taceo, quod cuiuslibet concumbentis consensus, in alimentationem sobolis futurae, praesumi possit, cum fieri possit, vt concumbens, tempore celebrati concubitus, nesciat, se socium eiusdem facinoris habiturum esse; regula vero sit, peccantis consensus in poenas necessarias, hoc est per leges facinori adiunctas, praesumi.

Constat enim inter omnes, eum esse alimentorum fauorem, vt *in dubio* pro iis pronuntiandum sit, (v). Quod si in genere verum esse ponimus, quidni etiam in hoc casu, vbi ex ipsa aduersariorum sententia obligatio saltim dubia dicenda est. Mirum mihi semper hoc visum fuit, neque, quod ingenue fateor, fonticam hucusque rationem perspicere licuit, cur ipsa praxis, quae alias merito alimentorum fauorem vrget, in casu proposito tam parum sibi constans sit, & eandem hanc decidendi rationem acquissimam deserat. Tam euidentis itaque est, quam quod euidentissimum, exceptionem communem partus incerti, omni aequitati & analogiae iuris plane repugnare. Et ne quid reliqui faciam, paucis, ad argumenta contrasentientium, quae supra §. 22. proposui, adhuc

(v) Arg. l. 7. ff. de agnosc. & alend. lib. Conf. SVRDVS de aliment. tit. 8.

adhuc respondebo. Dicunt scilicet: *alimenta ab eo demum peti posse, qui certo pater est, & actionem de partu agnoscendo alimentorum petitionem naturali ratione praecedere.* Sed quis ex ante dictis non videt, hic principium peti, & id ipsum supponi, quod probandum erat. Secundum, *quod nempe obligatio alendi ex procreatione descendat*, tantum abest, ut me stringat, ut potius ex ipso hoc argumento thesin meam deducere(x) conatus sim. Neque tertium argumentum ex legibus desumptum me in contrarium mouet. Quod enim ad *l. 10. ff. de his qui sui vel alieni iuris sunt*, attinet, *VLPIANI decisio, alimentorum causam veritati praeiudicium non facere*, adeo mihi contraria non est, ut potius exinde haud leue argumentum pro mea sententia duci queat; obligationem scilicet

(x) Vide supra §. 23.

cet ad alimenta praestanda adesse & vrgeri posse, si vel maxime ille, a quo petuntur, pater esse probari nequeat, cum huic, non obstante condemnatione ad alimenta praestanda, probatio, *se patrem non esse*, salua maneat, quod ipsum etiam idem ICtus plenius confirmat in l. 5. §. 9. ff. de liberis agnoscendis vel alendis, ex qua eiusdem legis §. 8. quam aduersarii etiam pro sua sententia allegant, interpretanda est. Verum itaque manet, praxin communem, quae exceptionem partus incerti admittit, solido fundamento iuris & aequitatis destitui (y).

§. 25.

Si ad materiam sponsalium & caufarum matrimonialium animum aduertimus, & ad eam, quae circa haec omnia in foro tyrannidem exercet, praxin, farraginem exemplorum ad

(y) Conf. BRUNNEMANNVS ad l. 5. ff. de agnose. & alend. liberis. num. 20.

ad propositum thema egregie facientium offendimus. Sed cum praesens institutum nil minus permittat, quam hoc argumentum pro dignitate pertractare, vnicum solum exemplum addere iuvat. Contendunt enim practici (z), ex sponsalibus etiam simplicibus actionem ad consummandum matrimonium dari, quam qui τεχνικῶς loqui amant, actionem ex sponso, non matrimonialem dicunt (a). Erroris hoc assertum accusare, nullus dubito: nam primo in cap. 10. X. de sponsalibus, in quo praesidium eius sententiae collocant, *Alexander III.* aperte de sponsalibus iuramento confirmatis loquitur, quo casu tamen monendos potius quam cogendos refractarios censuit successor *Alexandri*, *Lucius III.* (b), & matrimonia libera esse debere non vno

K

loco

(z) Conf. CORVINI *ius canonicum*. lib. 2. tit. 12. §. 21. ENGEL in collegio iuris canonici. tit. de sponsalibus, num. 12.

(a) LEYSER. Spec. 293. med. 1. ibique citatus GELLIVS in notis atticis. lib. 4. cap. 4.

(b) cap. 17. X. de sponsalibus & matrimoniis. Consentiant cum his quae Innocentius III. rescripsit in cap. 2. X. eod.

loco inculcant Decretales (c). Denique ius Romanum recentius nullam ex sponsalibus, licet stipulatione, modo alias se ciuilitate obligandi, vallatis actionem dedit, a quo in dubio ius canonicum recessisse, asseri non potest, cum inter ius vtrumque in dubio nullam differentiam statuendam esse, certum sit.

§. 31.

Dissentientes, cum quadam veritatis specie, vrgent, validitatem pactorum in foris nostris, contra principia Romana. Verum enim vero quamuis illam negare animus non sit, tamen, si dicendum quod res est, nimis generalis mihi videtur, quam hinc formant, regula; omne pactum hodie in foro ciuili actionem producere; quae potius ad pacta, quae non tantum naturaliter iusta, sed etiam, quae neque in totum irrita fecerunt leges ciuiles, neque eo solum effectu, vt salua inter paciscentes obligatione naturali, ciuilia tantum remedia illis dene-

(c) *cit. cap. 17. cap. 29. X. eodem.*

denegarint. Differre & hac ratione praxin fori Romani & Germanici, cuique facile liquet. In illo enim, qui ex pacto naturaliter iusto agere volebat, non admittebatur, nisi probaret, illud ad classem non nudorum pertinere; in hoc vero, ex tali pacto acturus, auditur, donec ex aduerso probetur, leges positivas pacto huic vel omnem vel ciuilem saltem obligationem detraxisse. Posterioris generis sunt sponsalia, neque quisquam hoc inficias ibit, nisi, qui pacto apud nos maiorem obligandi vim tribuere velit, quam Romanorum stipulationi; quod nulla ratione fieri posse censeo; vnde porro sequitur, cum sponsalia, ne stipulatione quidem firmata, in foro Romano actionem non producerent (d), ea, neque apud nos ius agendi tribuere posse.

K 2

§. 32.

(d) l. 134. pr. ff. de Verbor. Obligat. l. 71. §. 1. de condit. & demonstr. l. 1. C. de sponsalibus. l. 2. §. 1. 2. ff. de diuortiis l. 2. C. de repudiis. l. 2. C. de inutilibus stipulationibus. Conf. HEINECII. Elementa iuris civilis secundum Ordinem Pandectarum. tit. de sponsal. §. 155.

§. 32.

Sed miratur forte quispiam, quod sponsalia nullam actionem producere contendam, cum de validitate ac nullitate eorum tam solliciti fuerint iuris conditores. Sed perpendat hic, ad validitatem negotii cuiusdam requiri solum, ut effectus iuris producat, non vero praecise, ut ius agendi secum connexum habeat. Habent sane sponsalia suos effectus tam in iure civili quam in iure canonum. Illud minatur infamiam bina sponsalia contrahentibus, (e) hoc iustitiam honestatis publicae inde deriuat; (f) ut alia taceam. Obligant itaque sponsalia naturaliter, cum turpe sit, datam fidem fallere; non obligant civiliter, secundum ius commune. Potest tamen hoc mutari per leges prouinciales (g) quod tamen non praesumitur, ideo, si affirmetur, probari oportet.

(e) l. 13. §. 1. 2. ff. de his qui notantur infamia.

(f) capit. vnic. de sponsalibus in 6to.

(g) Vti factum est in der Eheverlobungs-Constitution de dato 18. Ian. 1733. in corpore Constitut. Duc. Luneb. P. 1. pag. 1136.

T A N T V M.

Paucos isthos qui attentissimo etiam oculo adhuc in corrigendo effugerunt errores, B. L. ita emendet velim.

pag. 25. lin. 6. & 7. pro *in foro*, dato actu, *pertractari* legatur; *in foro dato*, actu *pertractari*. pag. 36. lin. 1. pro *particulari* legatur *particularis*. p. 36. lin. 6. post verbum *concernit*, ponatur: e. g. pag. 58. lin. 9. pro *ratione* legatur. *ratio*. pag. 61. lin. ult. pro *probari*, legatur *probare*. pag. 64. lin. 8. pro *iniustitia* legatur *iniustitia*.

*

*

*

VIRO PRAENOBILISSIMO ATOVE DOCTISSIMO
CANDIDATO DIGNISSIMO

IO. DANIELI VON DEN STEENHOFF
AMICO SVO EXOPTATISSIMO

S. P. D.

FRANCISCVS MICHAEL POPPE OPPON.

Est sane quod gratulemur iis, qui, vita academica bene
ac prospere peracta, ad res gerendas ciuiliaque negotia
tractanda se accingunt, cum iter ad gloriam ducens recto
cursu confecerunt, iamque fructus laborum & aliis im-
pertire, & sibi polliceri queunt. Sinas igitur quaeso,
AMICE HONORATISSIME, ut **TIBI**, studiis, in
quae per quadriennium vere viriliter summaque industria
incubuiſti, finem nunc imponenti, primumque virtutis
TVAE praemium optimo iure accipienti, laetitiam, quam
ex felicitate **TVA** capio, gratulabundus significem. Hoc
enim non suadere modo, sed & postulare videtur arctis-
sima illa atque iucundissima, quae nos feliciter coniunxit,
amicitia; nec decet me tacere eo tempore, quo omnes, qui
TE noscunt atque amant, fausta **TIBI** apprecantur,
TVASQUE virtutes vno quasi celebrant ore. Mibi
quidem, quem egregiae ingenii **TVI** dotes minime latent,
verba certe non deficerent, si in laudes **TVAS** excurrere
mibi in animo esset, sed, & speciem adulationis scrupu-
lose vitans, ab eiusmodi oratione potius me abstineo. Quod si
in eo tuum **TIBI** non tribuere videar, tamen **TE** non
laedo, nec officium negligo, cum **IPSE**, quae sit eruditio
TVA atque doctrina, sat superque ostendas, nec testimo-
nio vlllo aut praeconio egeas aliorum. Elegans enim &
perpolita dissertatio; quam de praxi iudiciorum erronea
con-

diu sanctissime colueram, praeter spem susceptus, vinculum illud amoenissimum restauratum mihi congratulari possem: eandem enim oris suauitatem, eandemque ingenuitatem, mihi conseruaueras, quae antehac animos iuueniles, malitiae ac dissimulationis iam sua natura plerumque expertes, ad amicitiam ineundam faciles reddiderant atque aptos. Hic denuo eadem studia nos ita coniunxerunt, vt saepius non sine magna voluptate TEcum fuerim, & quae virtus ac honestas suadent, TVO addiscere potuerim exemplo. TE nimirum iuris patrii & peregrini systema politissimum TIBI formare, verum sensum ac rationes legum & legislatoris mentem curiose eruere, nodos & tricas legum belle dissoluere, falsas interpretationes solidissime confutare, & insana inde saepius euocata consectoria fortiter destruere, non inuido sed aemulo vidi oculo. His strenue peractis demum TE accinxisti ad culmen TVO labori imponendum, & exhibuisti specimen studiorum TVORVM, non modica laude dignissimum. Quis enim feliciori gressu errores in praxi iudiciorum occurrentes adoriretur? Quis ingenio magis acuto vsum forensem passim somniis, salubriorum legum haud raro infaustis victoribus, superstructum eruditis proponeret? Quis tandem maiori diligentia ac profunditate dubia forsitan obmota refelleret? Iussisti me his solemnibus tanquam testem interesse, & eo libentius interfui, quia inde aliquid honorum qui iure in TE conferuntur, etiam ad me redundare putabam. Hos TIBI gratulor. Sed quid? Abis & me relinquis? Vetarem, sed tamen frustra. PATER enim TVVS MERITISSIMVS, amici, adeo & charissima patria TE vocant: ILLVM vero, dignissimo filio, hos fidelissimo amico, & patriam denique ornatissimo ciue diutius priuare, pietas non permittit. Adsit igitur TIBI Deus, seruet TE saluum & incolumem in itinere, TE reducat ad patrios lares, ac ornet tanto TE honore ac tam ampla fortuna, quantam singularis TVA virtus meretur. TV autem me semper ames, & a me TIBI omnia paratissima esse confidas velim.

Dabam Goettingae. Anno MDCCLI. sexto
Calend. Februarii.

Steenhoff, Johannes Daniel van den

Diss. inaug. iur. de praxi iudiciorum erronea et communibus erroribus tum
generatim, tum speciatim

Gottinga 1751

4 Diss. 3556,26

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10968233-4

VD18 15107329-001